

Aan de **ONDERKANT** ligt de lat altijd hoger

Verhalen uit de buik
van de samenleving
Marijke Decuypere
& Guy Malfait

Werk

“Nieuwkomers nemen het werk af van de Belgen”.

Bijdrage door Johan Wets:

Een korte ontleding van de bovenstaande uitspraak leert dat de stelling steunt op twee basisconcepten: “allochtonen” en “werk”. Voor het waarheidsgehalte van deze uitspraak al dan niet kan bevestigd worden, is het noodzakelijk om enige klaarheid te scheppen met betrekking tot deze concepten.

Om te beginnen wordt het begrip of misschien beter de categorie “allochtoon” uitgezet tegenover een andere categorie: de “Belgen”. Hoewel de stelling duidelijk is voor de meeste mensen, is ze dat vanuit een wetenschappelijk analytisch oogpunt allerminst. Volgens het woordenboek van Dale verwijst het zelfstandig naamwoord *al·loch·toon* (de; m,v; meervoud: allochtonen) naar iemand die van elders afkomstig is (tegenstelling: autochtoon). Verder vermeld van Dale *het CBS definieert een allochtoon als iem. van wie minimaal één van de ouders in het buitenland geboren is*. Dus, het buurmeisje dat een Nederlandse moeder heeft en een Belgische vader en dat zo mooi West-Vlaams, Antwerps of Limburgs spreekt, is volgens deze definitie allochtoon. Mohammed, wiens ouders beiden in België geboren zijn, is ... Belg. De expliciete, duidelijk omschreven definitie van het begrip allochtoon spoort niet met de impliciete, stilzwijgende definitie die gewoonlijk verondersteld wordt. Misschien gaat het meer om “nieuwkomers”, personen van een niet-Belgische origine die wettelijk in het land verblijven. Deze kunnen afkomstig zijn van een EU land of van een land buiten de EU. De

Marokkanen en de Turken, maar ook de Chinezen, Amerikanen en Japanners die nieuw in het land zijn, vallen onder deze categorie. De laatste jaren worden de relatief grote aantallen Italiaanse, Nederlandse en Franse EU burgers vervoegd door nieuwkomers uit de meer recent toegetreden EU lidstaten zoals Polen, Bulgarije en Roemenië. Voor het goede begrip van de uitspraak “*Allochtonen nemen het werk af van de Belgen*”, zal in de verdere analyse *allochtonen* door *nieuwkomers* vervangen worden.

Het tweede concept dat even ontleed dient te worden is “werk”. De arbeidsmarkt is gelaagd en op elke “laag” van de arbeidsmarkt is er een vraag naar arbeid en een aanbod van arbeidskrachten. Er is relatief weinig beweging tussen de verschillende lagen van de arbeidsmarkt. In de hogere segmenten van de arbeidsmarkt stelt het (mogelijke) probleem van verdringing zich ook minder, door de grote vraag naar en soms de tekorten van voldoende gekwalificeerd personeel.

Het probleem van de verdringing kan zich wel stellen in andere segmenten van de arbeidsmarkt. De arbeidsmarkt is zo geregeld en gereguleerd dat de toegang niet voor iedereen even evident is. Voor iemand die van buiten Europa komt, is de arbeidsmarkt niet vrij toegankelijk. Indien die persoon in het land mag verblijven omdat hij of zij een verblijfvergunning heeft als huwelijksmigrant of als vluchteling staat de weg naar de arbeidsmarkt wel open. Indien deze personen laag gekwalificeerd zijn, kan zich een probleem stellen. Er kan een concurrentie ontstaan in de zoektocht naar betrekkingen voor niet of laag gekwalificeerde mensen. Een bijkomend nadeel dat nieuwkomers in deze categorie hebben vergeleken met de Belgen, is dat ze doorgaans niet goed Nederlands (of één van de andere landstalen) spreken, wat voor veel werkgevers toch een vereiste is. Uit recent onderzoek in Vlaanderen en in België blijkt dat (afhankelijk van welke categorie) een goed derde tot iets minder dan de helft van de nieuwkomers werk vindt na verloop van ettelijke jaren. Vaak zijn ze aan de slag in veeleisende en weinig attractieve sectoren.

De vakbonden signaleren wel problemen in een aantal specifieke sectoren. Die problemen zijn niet zozeer gelinkt aan personen die van buiten de Europese Unie komen. In de EU is er een ééngemaakt en open arbeidsmarkt. Er zijn regels uitgewerkt die te vinden zijn in de zogenaamde “dienstenrichtlijn”. Personen of bedrijven vanuit één EU land, kunnen diensten aanbieden in een ander land van de unie. Dit kan voor bepaalde sectoren tot problemen leiden. Zo komt de transportsector onder spanning te staan door de goedkope concurrentie uit Oost-

Europese landen zoals Bulgarije of Roemenië. Deze spanningen en de zichtbare aanwezigheid van werknemers uit Polen, Roemenië of Bulgarije in andere sectoren zoals de bouw en de verdringing die daaruit kan voortvloeien, is niet het resultaat van immigratie, maar van de organisatie van de Europese arbeidsmarkt en de interne Europese mobiliteit.

Zoals reeds vermeld is de arbeidsmarkt gelaagd. Als onderste laag zou je de informele arbeidsmarkt kunnen voorstellen: het zwartwerk. Indien het om zwartwerk gaat in de vorm van een aandeel tewerkstelling dat niet aangegeven wordt, is deze vorm van informele economie in deze analyse minder relevant. Wat wel kan, is dat economische activiteiten helemaal niet aangegeven worden, zoals stukadoorwerk, poetsen, klusjes e.a. Hier is een verdringing wel degelijk mogelijk en staan nieuwkomers - vooral EU burgers, maar ook anderen - in concurrentie met de Belgische bevolking. Bepaalde werken worden verricht door mensen zonder papieren die doorgaans met de ongelukkige term “illegalen” worden aangeduid. Zij zijn uiterst kwetsbaar en worden net daarom ook ingezet door malafide werkgevers. Ook hier kan er sprake zijn van verdringing. Helemaal onderaan de arbeidsmarkt kan de uitspraak “illegalen nemen ons zwartwerk af” soms gehoor worden. Hierachter schuilt een hele reeks sociale problemen, die verder gaan dan verdringing alleen.

Indien we de uitgangstelling herdefiniëren als “nieuwkomers nemen het werk af van de Belgen”, kan er geconcludeerd worden dat dit fenomeen zeker geen algemeen gegeven is. Naarmate er verder afgedaald wordt op de “gelaagde arbeidsmarkt” kan het fenomeen vaker opduiken. Werk vinden is voor laaggekwalificeerde nieuwkomers minstens een even groot probleem als voor laaggekwalificeerde Belgen.